

Nr 60

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående översyn av kungörelsen om avlöning m. m. till civilförsvarspliktiga samt angående reseersättning vid tjänstgöring inom civilförsvaret.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner:

- 1) nr 127 i första kammaren av herrar *Isacson* och *Hübinette* samt
- 2) nr 394 i andra kammaren av herr *Werbros*.

I motionen I: 127 hemställes, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslå att kungörelsen om avlöning m. m. till civilförsvarspliktiga måtte göras till föremål för en skyndsam översyn».

I motionen II: 394 yrkas, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte ge till känna önskvärdheten av att civilförsvarspliktig vid in- och utryckningsresa till tjänstgöring — utbildning eller övning — vid civilförsvaret måtte i de fall, där allmänna kommunikationsmedel inte finns att tillgå, vid resa med egen bil eller annat färdmedel erhålla ersättning enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet».

Beträffande de skäl motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden får utskottet, i den mån redogörelse därför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 127 och II: 394.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden från civilförsvarsstyrelsen över motionerna I: 127 och II: 394 samt från försvarets civilförvaltning över motionen II: 394. Sveriges civilförsvarsförbund har jämväl beretts tillfälle att yttra sig över motionerna men har förklarat sig önska avstå från att göra något uttalande, enär förbundet inte har några erfarenheter rörande de frågor som avses i motionerna.

Gällande bestämmelser m. m.

Stadganden om de civilförsvarspliktigas ekonomiska och sociala förmåner återfinns dels i *Kungl. kungörelsen den 30 november 1962 om avlöning m. m. till civilförsvarspliktiga* (i det följande kallad *civilförsvarsavlöningskungörelsen*) med däri senare vidtagna ändringar och dels i *familjebidragsförordningen*.

Bihang till riksdagens protokoll 1965. 9 saml. 2 avd. Nr 60

Bestämmelserna i *civilförsvarsavlöningskungörelsen* skall i princip tillämpas å civilförsvarspliktiga vid fullgörande av civilförsvarsplikt inom det allmänna civilförsvaret eller verkskyddet. Kungörelsen innehåller till en början *allmänna bestämmelser* av bl. a. följande innebörd.

Vid deltagande i övning i omedelbar anslutning till tjänstgöring för utbildning äger civilförsvarspliktig åtnjuta förmåner såsom om övningen utgjorde fortsatt utbildning. Vid deltagande i annan övning än nu nämnts åtnjutes fria resor m. m. samt förplägnad, inkvartering och sjukvård. Förmån enligt kungörelsen åtnjutes som regel endast för dygn, under vilket minst sju timmar tas i anspråk för färd, tjänstgöring m. m. Emellertid må civilförsvarspliktig, som har förvärvsarbete under annan del av dygnet än sedvanlig arbetstid och som går miste om inkomst av sådant arbete till följd av civilförsvartjänstgöring, tillerkännas förmån enligt kungörelsen, även om förutsättning härför i övrigt inte föreligger. Dessutom skall förmån av fri resa kunna utgå, även där under något dygn mindre än sju timmar tagits i anspråk för färd, tjänstgöring m. m.

Resesättning vid tjänstgöring inom civilförsvaret

Enligt *civilförsvarsavlöningskungörelsen* skall — med vissa avvikelser — vad i värnpliktsavlöningskungörelsen stadgas om fria resor för värnpliktiga äga motsvarande tillämpning beträffande civilförsvarspliktig. Bestämmelserna har, såvitt nu är av intresse, i huvudsak följande innebörd.

Civilförsvarspliktig är i samband med tjänstgöring berättigad till fria resor oavsett färdvägens längd. Vid fri resa skall tåg, fartyg, spårvagn, buss eller annan bil i linjetrafik anlitas. Då särskilda förhållanden därtill föranleder får även flygplan anlitas. Snälltåg får begagnas, om tågresan i sin helhet uppgår till minst 200 kilometer. Sovplats får användas, om den sammanlagda restiden utgör minst 18 timmar. Finns nu angivet färdmedel inte att tillgå eller medför anlitaandet av sådant färdmedel med hänsyn till kommunikationsförhållandena oskäligen tidsutdräkt, får annat färdmedel användas. Därvid utgår ersättning med 10 öre per kilometer eller det högre belopp vederbörande visar sig ha utgivit. Om flera rest gemensamt med färdmedel, tillhörigt någon av dem, utgår till denne särskild gottgörelse för varje medresande med 5 öre per kilometer. Ersättning utgår i sådant fall inte till medresande.

Civilförsvarsstyrelsen har år 1963 utfärdat *föreskrifter för tillämpningen av kungörelsen om avlöning m. m. till civilförsvarspliktiga*.

I fråga om tolkningen av begreppet »oskäligen tidsutdräkt» uttalas i föreskrifterna följande:

Vad som skall förstås med oskäligen tidsutdräkt enligt 9 § 4 mom. värnpliktsavlöningskungörelsen får bedömas från fall till fall. Allmänt kan sägas, att om minst 8 timmar inbesparas, detta bör anses utgöra skäl för medgivande av ersättning jämlikt förevarande mom. Även om restiden icke för-

kortas så mycket som 8 timmar, kan under särskilda förhållanden bestämmelsen anses vara tillämplig. Som exempel på sådana särskilda förhållanden kan anföras, att civilförsvarspiktig genom senare anträdande resp. tidigare avslutande av resa hinner utföra viktig personlig uppgift eller slipper ta ledigt från ordinarie sysselsättning. I det fall anlåtande av tåg, fartyg, spårvagn, buss eller annan bil i linjetrafik medför oskälig tidsutdräkt med hänsyn till kommunikationsförhållandena, äger civilförsvarspiktig åtnjuta ersättning endast om kostnaden står i rimlig proportion till därmed insparad tid. Även om anlåtande av taxibil medför insparing av mer än 8 timmar, men kostnaden för användandet av sådant färdmedel avsevärt överstiger kostnaden för färd med reguljärt trafikmedel, äger civilförsvarspiktig inte erhålla i detta mom. avsedd ersättning. Inte heller föreligger oskälig tidsutdräkt, om färd sker med sådant färdmedel som är allmänt brukligt för viss ressträcka, även om anlåtande av dylikt färdmedel medför att restiden förlängs mer än 8 timmar, jämfört med utnyttjande av annat färdmedel.

Beträffande ersättning för färd med egen bil uttalas i samma föreskrifter, att dylik ersättning inte utgår, om tåg etc. funnits att tillgå och anlåtande härav inte skulle ha medfört oskälig tidsutdräkt. Bilersättning kan inte utgå ens i det fall att utgivande av dylik ersättning skulle ställa sig förmånligare för statsverket än ersättning för resa med reguljärt trafikmedel. Inte heller kan ersättning för s. k. fingerad resa utgå.

Allmänna bestämmelser om resekostnadsersättning vid tjänsteresa med egen bil

Enligt *allmänna resereglementet* utgår resekostnadsersättning och traktamente med hänsyn tagen till den väg och det färd sätt, som verkligen använts; dock må ersättning inte tillgodonjutas med sammanlagt högre belopp än som skulle ha utgått, därest förrättningsmannen begagnat sig av den väg och det färd sätt, som med avseende å resans ändamål samt för åstadkommande av minsta sammanlagda rese- och traktamentskostnad eller eljest varit lämpligast. Enligt gällande anvisningar till resereglementet skall vid bestämmandet av vilken väg och vilket färd sätt som i visst fall är de lämpligaste en avvägning ske mellan de krav, som tjänsteresans ändamål ställer, rese- och traktamentskostnaderna samt andra omständigheter av betydelse. Ett snabbare och dyrare färd sätt bör kunna godtagas, om värdet av den arbetstid, som därigenom sparas — i princip beräknat efter förrättningsmannens daglön — uppväger merkostnaden.

Beträffande tjänsteresor, som företas med förrättningsman tillhörigt motorfordon, äger enligt *allmänna resereglementet* Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, förordna, att resekostnadsersättning skall utgå även i fall, då förrättningsmannen inte enligt bestämmelserna i resereglementet är berättigad till ersättning för sådant färd sätt.

I *Kungl. kungörelsen den 12 december 1952 ang. resekostnadsersättning vid tjänsteresa med egen bil m. m.* (ändrad senast genom SFS 1965:205) har meddelats bestämmelser, vilka i fråga om ersättning för tjänsteresa med

egen bil inom riket skall gälla utöver vad i allmänna resereglementet stadgas. Enligt kungörelsen skall nu nämnd ersättning i allmänhet beräknas efter de grunder, som gäller för bil med tjänstevikt under 1 100 kg. Ersättning utgår med 45 öre per kilometer, där körlängden är högst 500 mil per budgetår, och med vissa lägre belopp, där körlängden är större än nu sagts. Givetvis utgår sådan resekostnadsersättning endast då den i allmänna resereglementet föreskrivna kostnadsjämförelsen utvisar, att användande av egen bil är mest fördelaktigt.

Penningbidrag, premier och civilförsvarspenning

Gällande bestämmelser om dagavlöning åt civilförsvarspliktiga innebär i huvudsak följande.

a) *Personal i värnpliktsåldern*

Penningbidrag utgår med 4 kronor för dag till civilförsvarspliktig, som icke tillgodoräknats tjänstgöringstid om sammanlagt 304 dagar (däri inräknat tjänstgöring vid krigsmakten). Till civilförsvarspliktig, som tillgodoräknats 304 dagar, utgår bidrag med 5 kronor 50 öre för dag. Dessa bestämmelser gäller manskap. Till personal i befälsbefattningar utgår dagersättning med högre belopp (f. n. högst 17 kronor 50 öre för dag), oberoende av fullgjord tjänstgöringstid. För den som fullgjort längre sammanlagd tjänstgöring än 394 dagar (däri inräknat tjänstgöring vid krigsmakten), utgår därjämte tjänstgöringspremie med 7 kronor 50 öre för dag. Till personal med skyldighet att genomgå utbildning under en sammanlagd tid av mer än 60 timmar utgår vidare utbildningspremie med 15 kronor för dag som utbildningen omfattar. Utgår utbildningspremie, kan dock tjänstgöringspremie icke utgå. Den sammanlagda ersättningen kan följaktligen variera från lägst 4 kronor för dag till högst (17: 50 + 15: —) 32 kronor 50 öre för dag.

b) *Personal över värnpliktsåldern*

Civilförsvarspenning utgår för varje tjänstgöringsdag med 0,2 procent av den civilförsvarspliktiges årsinkomst av förvärvsarbete. Årsinkomsten skall vid bestämmandet av civilförsvarspenningens storlek antas utgöra det högsta inkomstbeloppet i den sjukpenningklass enligt lagen om allmän försäkring, som den civilförsvarspliktige med hänsyn till sin inkomst av förvärvsarbete tillhör eller skall anses tillhöra, dock högst det belopp som utgör nedre gränsen i högsta sjukpenningklassen och lägst som om han vore placerad i sjukpenningklass 2 om beloppet för dag av civilförsvarspenning, som beräknats enligt dessa grunder, inte uppgår till helt krontal, skall beloppet avrundas uppåt till närmaste hela krontal. Civilförsvarspenning kan alltså utgå med f. n. lägst 6 kronor och högst 42 kronor för dag. Civilförsvarspenning må dock inte understiga vad den civilförsvarspliktige skulle ha uppburit i pen-

ningbidrag och tjänstgöringspremie, om tjänstgöringen ägt rum före det kalenderår, under vilket han fyllt 48 år, d. v. s. medan han var i värnpliktsåldern. Utbildningspremie utgår efter samma grunder, som angivits under a) ovan.

Familjebidrag

Formerna för familjebidrag är familjepenning, bostadsbidrag, näringsbidrag, sjukbidrag och begravningsbidrag. Familjebidrag tillkommer i princip civilförsvarspliktiga, som inkallas till tjänstgöring med stöd av 12 § civilförsvarslagen, i den mån de fullgör tjänstgöring före det kalenderår, under vilket de fyller 48 år. Bidragsgivningen är behovsprövad, och bidrag utgår endast under förutsättning att tjänstgöring fullgjorts minst sex dagar i följd.

Samtliga till civilförsvarspliktiga utgående förmåner utgör — med undantag av näringsbidrag — icke skattepliktig inkomst.

Motionerna

I motionen I: 127 anförs bl. a.: Civilförsvarsstyrelsens tillämpningsföreskrifter har tolkats så, att om man kan resa till övnings- eller utbildningsplatsen med reguljära trafikmedel men sådana trafikmedel icke står till förfogande för hemresan, kan ersättning för egen bil utgå endast för hemresan. Möjligt är att i en sådan situation för hemresan använda taxi varvid ersättning utgår om kvitto företes. Inom stora delar av vårt land blir avstånden till övnings- och utbildningsplatser ofta rätt betydande. Trafikmedlen i den reguljära trafiken kommer ofta att kunna användas i en riktning men inte i den andra, såvida man inte vill ligga över natten på övningsplatsen. Detta förhållande borde nödvändiggöra en ändring av gällande bestämmelser så att ett mera rationellt förfarande kan tillämpas, där också hänsyn bör tas till den tidsförlust som uppstår då reguljära trafikmedel måste användas. Den ersättning som utgår för förlorad arbetstid är ändå så blygsam när det gäller civilförsvaret att det är rimligt ta större hänsyn till restiden. — Regeln att högre ersättning till civilförsvarspliktiga utgår först efter 394 dagar kommer — i fråga om civilförsvarspliktiga, som inte uppnått 47 års ålder — i regel att ha den effekten att männen på grund av tidigare fullgjord värnplikt får den högre ersättningen, medan kvinnorna sällan har möjligheter att tillgodoräkna sig sådan kvalifikationstid. Det verkar emellertid orimligt att här göra en jämförelse mellan en värnpliktigs uppoffringar i den undre värnpliktsåldern och en kvinnas uppoffringar inom civilförsvaret i t. ex. 40—47-årsåldern.

I motionen II: 394 anmärkes: Med hänsyn till att den ersättning som utgår vid utnyttjandet av egen bil eller annat färdmedel icke täcker de egna kost-

naderna för färdmedlets drift, utnyttjas taxibil vid resor i samband med in- och uttryckning till tjänstgöring vid civilförsvaret. Dessa resor ersättes av statsmedel. Statsverket får därigenom vidkännas avsevärt högre kostnader än vad som skulle varit fallet om man vid sådana resor erhölet ersättning i enlighet med bestämmelserna i allmänna resereglementet.

Historik

Nu gällande system för avlöningsförmåner m. m. för civilförsvarspliktiga grundar sig på ett år 1960 avgivet betänkande av *1954 års värnpliktsavlöningsutredning*.

Vid anmälan av *propositionen nr 101 år 1962* med förslag angående grunder för avlöning och andra ersättningar åt civilförsvarspliktiga m. m., anförde *föredragande departementschefen* bl. a. följande.

I den nya organisationen för det lokala allmänna civilförsvaret skall i huvudsak icke inskrivas annan personal än sådan, vars utbildning måste ske i fredstid. Organisationen skall bl. a. tillföras ett ökat antal värnpliktiga med uppskov. Totalt beräknas den i det lokala allmänna civilförsvaret inskrivna personalen skola uppgå till cirka 210 000 personer, varav ungefär 20 000 värnpliktiga med uppskov, 150 000 andra män och 40 000 kvinnor. Till förstärkning av det lokala allmänna civilförsvaret skall regionala undsättningskårer inrättas. Dessa avses skola omfatta omkring 10 000 man, så gott som uteslutande värnpliktiga med uppskov. Som befäl skall placeras bl. a. underofficersutbildade värnpliktiga.

Civilförsvarspliktigs tjänstgöring under tid då civilförsvarsberedskap ej råder skall liksom tidigare endast avse utbildning och övning. Tiden härför bestämmes emellertid på annat sätt än förut. Enligt 1944 års civilförsvarslag var inskriven civilförsvarspliktig skyldig att tjänstgöra högst 60 och annan civilförsvarspliktig högst 30 timmar per kalenderår. Nu gäller, att inskriven civilförsvarspliktig må tagas i anspråk för utbildning under högst 30 eller, om han krigsplacerats i högre befälsbefattning eller i annan befattning, vilken kräver särskilda insikter eller färdigheter, högst 60 dagar, räknat för hela den tid civilförsvarsplikten varar. Envar civilförsvarspliktig är skyldig att under varje följd av 3 kalenderår delta högst 60 timmar i övning; en del av denna tid må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas för utbildning. I civilförsvaret inskriven värnpliktig må åläggas att delta i utbildning och övning under den längre tid, som han efter inskrivningen kunnat åläggas att för motsvarande ändamål tjänstgöra vid krigsmakten. 1960 års utbildningskungörelse upptager sex utbildningskategorier med en utbildningstid inom den högsta kategorien å högst 80 dagar och inom den lägsta kategorien högst 35 timmar.

De nu antydda ändringarna i civilförsvarets organisation och verksamhet innebär bl. a., att utbildningen i ökad utsträckning kommer att försigå vid kurser med heldagsundervisning under en längre sammanhängande följd av dagar. Sådan utbildning — vid vilken förläggning å civilförsvarskolorna i stor omfattning måste ske — kommer företrädesvis att avse befälspersonalen. Kraven på ett tillfredsställande ekonomiskt stöd åt de tjänstgörande och deras familjer kommer härvid att göra sig gällande med större styrka än tidigare. Vidare framstår som önskvärt, att ersättnings-

systemet, för att kunna tillgodose mera skiftande behov, ytterligare differentieras. De nuvarande reglerna om ersättning åt civilförsvarspersonal lämpar sig icke för värnpliktiga, som överföres till civilförsvaret. Förmånerna för dem måste rimligen avvägas med hänsyn till vad som skolat utgå vid fortsatt tjänstgöring inom krigsmakten. En omarbetning av ersättningsbestämmelserna för civilförsvaret är följaktligen nödvändig.

1954 års värnpliktsavlöningsutrednings nu framlagda förslag är på det sätt begränsat, att det närmast åsyftar *f r e d s f ö r h å l l a n d e n*. I överensstämmelse härmed utgår de förslag, som i det följande överväges, från att de nya reglerna icke skall gälla i den mån särskilda för beredskapstillstånd eller krig avsedda bestämmelser skall tillämpas.

Beträffande de nya reglernas utformning är jag helt ense med utredningen — vars förslag härutinnan godtagits av alla remissinstanser — att till värnpliktiga med uppskov, vilka tillförts civilförsvaret och där tjänstgör i stället för och regelmässigt i samma omfattning som skulle ha skett vid krigsmakten, i princip bör utgå samma ekonomiska förmåner, som skulle ha tillkommit dem vid värnpliktstjänstgöring. Särskilda förhållanden inom civilförsvaret kan dock böra föranleda jämkningar i förhållande till de militära ersättningsreglerna.

Jag delar vidare utredningens och remissinstansernas uppfattning, att män och kvinnor vid tjänstgöring inom civilförsvaret bör likställas i ekonomiskt hänseende.

Vad angår de ekonomiska förmåner, vilka skall gälla för civilförsvarspliktiga som icke är värnpliktiga med uppskov, synes det naturligt att också för deras del anknyta till de militära bestämmelserna. Man får därigenom ett enhetligt och redan utprövat ersättningsystem för samtliga kategorier civilförsvarspliktiga. Den praktiska nyttan härav vid ersättningsbestämmelsernas tillämpning är påtaglig. Även ur allmän rättvisesynpunkt är det starkt motiverat, att, i den mån förhållandena i övrigt är jämförbara, likvärdig tjänstgöring berättigar till lika lön. Jag vill därför såsom huvudprincip också beträffande ifrågasvarande civilförsvarspliktiga föreslå, att förmånerna bestämmas på samma sätt som för de civilförsvaret tillförda värnpliktiga.

Emellertid föreligger skäl för vissa jämkningar i förmånerna för den civilförsvarspersonal, som icke är överförda värnpliktiga. I det militära ersättningssystemet ingår icke förmånen av gottgörelse för mistad inkomst. Vad som nu är stadgat om sådan gottgörelse till deltagare i central utbildningskurs vid civilförsvaret skulle alltså upphöra att gälla, om de militära bestämmelserna tillämpades i oförändrat skick. Då de inskrivna civilförsvarspliktiga, särskilt sådana i befälsbefattningar, i stor utsträckning fullgör sin tjänstgöring vid en ålder då de nått ett relativt högt inkomstläge, skulle i åtskilliga fall uppkomma en avsevärd försämring av förmånerna i jämförelse med nu rådande förhållanden, samtidigt som tjänstgöringstiden blivit längre. Det kan befaras, att man under sådana omständigheter icke skulle kunna hos de civilförsvarspliktiga upprätthålla den positiva attityd till civilförsvaret, vilken fordras för ett gott utbildningsresultat. Det är även tänkbart, att personer, som närmar sig utträdet ur värnpliktsåldern, söker sig till beredskapsuppgifter av annat slag, vilka icke rubbar deras ekonomiska villkor.

Framhållas må vidare, att det redan på grund av civilförsvarslagens bestämmelser finnes en grupp civilförsvarspersonal, som under vissa betingelser får behålla sin vanliga civila lön, nämligen kommunalanställda vid

tjänstgöring som avses i 20 § civilförsvarlagen. Civilförsvartjänstgöring är ej heller i övrigt enligt gällande lagstiftning helt jämställd med värnpliktstjänstgöring. Bl. a. skall vid inskrivning såvitt möjligt tillses, att personalbehovet fyllas med dem som frivilligt anmäler sig till uttagning, såframt ej fråga är om personer, vilka på grund av kommunal anställning eller annan särskild orsak bör uttagas i första hand. Vidare är det endast en mindre del av samtliga civilförsvarspliktiga som tages i anspråk genom inskrivning, medan värnplikt fullgöres av flertalet män i värnpliktsåldern. Slutligen är tjänstgöringen i fred starkt differentierad till sin längd och icke såsom vid värnplikt i princip densamma för alla tjänstgöringsskyldiga.

Jag har för min del kommit till uppfattningen, att en ersättningsregel bör införas, vilken på något sätt anknyter till de civilförsvarspliktigas inkomst. Möjlighet att erhålla på sådant sätt bestämd ersättning bör emellertid enligt min mening icke generellt tillkomma ifrågavarande civilförsvarspliktiga, utan ersättning bör utgå först från och med det kalenderår då vederbörande fyller 48 år, d. v. s. från och med det år då värnplikten för män upphör. Man får härigenom en naturlig uppdelning av de civilförsvarspliktiga i två grupper, nämligen personal i eller under värnpliktsåldern och personal över denna ålder. För den förstnämnda gruppen skulle — med de mindre modifierationer, som må påkallas av civilförsvartjänstgöringens art — värnpliktsavlöningsbestämmelserna tillämpas i sin helhet; för den senare gruppen skulle en delvis förmånligare regel gälla. Den bättre ställningen för den senare gruppen framstår ur tjänstgöringssynpunkt som motiverad med hänsyn till att männen i densamma regelmässigt fullgjort hel värnplikts-tjänstgöring, i vissa fall även underbefäls- eller underofficersutbildning. I betraktande av syftet med den förutsatta regeln bör den dock tillämpas beträffande alla män i angiven ålder oberoende av deras värnpliktsförhållanden. Samma regel för rätt till ersättning bör gälla för kvinnor i åldern 48 år och däröver.

Vid bedömandet av verkningarna av föreslagen ordning bör beaktas, att de allra flesta civilförsvarspliktiga män, som icke är värnpliktiga med uppskov, inskrives i civilförsvaret först i samband med utträdet ur värnpliktsåldern. Vad kvinnorna beträffar tages dessa visserligen i allmänhet i anspråk inom civilförsvaret vid lägre ålder. Kvinnorna tillhör emellertid endast undantagsvis utbildningskategorierna med de längsta utbildningstiderna. Vidare blir kvinnorna enligt den nya ordningen berättigade till familjebidrag vid tjänstgöring före det kalenderår, under vilket de uppnår 48 års ålder. Jag vill dessutom framhålla, att enligt gällande föreskrifter av civilförsvarsstyrelsen kvinna, som har vårdnaden om barn under 16 år, icke skall inskrivas i civilförsvaret om hon inte lämnar medgivande därtill.

För att vinna en enkel lösning, vilken anknyter till de civilförsvarspliktigas inkomstförhållanden, synes mig lämpligt att bestämma en ersättning per dag, som utgör viss procentsats av den civilförsvarspliktiges årsinkomst, samt utnyttja tillgängliga uppgifter hos myndigheterna rörande de enskildas inkomster. Det är avsett att för innevarande års riksdag skall framläggas proposition med förslag till lag om allmän försäkring. Den allmänna försäkringen skall omfatta svenska medborgare och utlänningar, som är mantals-skrivna i riket. Den allmänna försäkringen är avsedd att innefatta bl. a. sjukförsäkring. Det synes mig naturligt, att man vid utformningen av en

regel för ersättning vid civilförvarstjänstgöring på grundval av civilförsvarspliktigs inkomst använder den nya lagens indelning i sjukpenningklasser för att fastställa vederbörandes inkomst. Den högsta av dessa klasser avser en inkomst av förvärvsarbete å 21 000 kronor eller mera. Jag förutsätter att ifrågavarande ersättning skall vara skattefri och vill erinra om att förslag angående skattefrihet för vissa förmåner till värnpliktiga och civilförsvarspliktiga i annat sammanhang framläggs för årets riksdag.

I enlighet med det anförda föreslår jag, att civilförsvarspliktiga över värnpliktsåldern skall äga uppbära civilförsvarspenning med ett belopp per dag, som utgör 0,2 % av den högsta inkomsten i den sjukpenningklass, vari vederbörande är placerad, dock högst å en årsinkomst av 21 000 kronor. För sjukförsäkrad, som inte är placerad i sjukpenningklass, torde civilförsvarspenningen böra beräknas efter högsta årsinkomsten i sjukpenningklassen 2. Beloppen torde böra avrundas uppåt till närmast hela kronotal. Förvärvsarbetande, som inte är ansluten till den allmänna sjukförsäkringen, bör på annat godtagbart sätt styrka sin årsinkomst av förvärvsarbete. I övrigt bör ersättningen i sådant fall beräknas efter samma grunder som för sjukförsäkrade.

I det följande kommer jag att förorda, att de civilförsvarspliktiga skall äga uppbära bl. a. penningbidrag, utbildningspremie, tjänstgöringspremie och familjebidrag. Den som åtnjuter förmånen av civilförsvarspenning bör enligt min mening vara berättigad till utbildningspremie men ej till penningbidrag, tjänstgöringspremie och familjebidrag.

Det nu framlagda förslaget innebär, att civilförsvarspliktig, som förlorar hela sin normala inkomst av förvärvsarbete — inkomst av tjänst eller annat förvärvsarbete — genom civilförsvarspenningen i allmänhet erhåller full kompensation om inkomstbortfallet icke överstiger ett belopp motsvarande ca 23 000 kronor om året. För den som utöver civilförsvarspenning åtnjuter utbildningspremie blir motsvarande inkomstläge ca 35 000 kronor.

Civilförsvarspenning bör icke understiga vad som sammanlagt utgår i penningbidrag och tjänstgöringspremie till personal under 48 år med motsvarande tjänsteställning och tjänstgöringstid.

Vad härefter angår de olika slagen av förmåner torde vid färd till och från tjänstgöring m. m. fria resor och traktementen böra tillkomma de civilförsvarspliktiga enligt de för värnpliktiga utfärdade bestämmelserna i tillämpliga delar. I den mån under de förhållanden, för vilka de nya bestämmelserna är avsedda, tjänstledighet från civilförvarstjänstgöring förekommer, torde de tjänstlediga böra ha rätt till fria resor i anledning av ledighet under samma förutsättningar som värnpliktiga vid tjänstgöring inom krigsmakten. Bestämmelserna torde härvid böra anknytas till vad i värnpliktsavlöningskungörelsen föreskrives rörande tjänstledighet under annan tid än första tjänstgöring och fortsatt tjänstgöring. Enligt civilförsvarets nuvarande bestämmelser utgår ersättning för resekostnad oberoende av om färdvägen är kortare eller längre. Någon försämring av denna förmån genom införande av fordran på viss minsta färdlängd synes icke böra ske vid övergång till nytt avlöningssystem. Det må framhållas, att resefrekvensen vid civilförsvarsutbildningen är ganska stor. Detta gäller särskilt den lokala utbildningen, vilken ofta fullgöres i ett flertal pass och därigenom kan åsamka deltagare en ej obetydlig total resekostnad, vilken icke rimligen bör bäras av den civilförsvarspliktige. Den nuvarande regeln

torde även i fortsättningen böra ha generell giltighet och alltså tillämpas jämväl vid resor till kurser om en eller flera heldagar. Den militära ersättningsregeln skulle alltså i detta hänseende frångås.

Värnpliktsavlöningskungörelsen innehåller, att flygplan må användas då särskilda förhållanden föranleder detta och enligt bestämmelser, som försvarets civilförvaltning efter samråd med överbefälhavaren äger utfärda. För civilförsvarets vidkommande torde motsvarande bestämmelser böra utfärdas av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Slutligen må i fråga om reseförmånerna övervägas att ge värnpliktsavlöningskungörelsens föreskrifter om inställelse- och tjänstgöringsorders användning såsom färdhandling motsvarande tillämpning inom civilförsvaret. Det bör även prövas, huruvida en mot systemet med militär tjänstebiljett svarande ordning lämpligen kan införas inom civilförsvaret.

Enligt värnpliktsavlöningskungörelsen äger de värnpliktiga under tjänstgöring erhålla penningbidrag. De indelas därvid allt efter tjänstställning och tjänstgöringstid i nio grupper, den lägsta avsedd för meniga som icke tillgodoräknats tjänstgöringstid om 304 dagar samt den högsta för kaptener och högre. Detta penningbidragssystem bör göras tillämpligt även inom civilförsvaret. Anledning att, såsom av en remissmyndighet föreslagits, bygga ut systemet med en tionde högsta bidragsgrupp föreligger icke enligt min mening. Jag anser vidare att, i enlighet med grunderna för det militära systemet, den lägsta bidragsgruppen vid civilförsvaret i princip bör omfatta alla meniga civilförsvarspliktiga — män och kvinnor — vilka icke kan tillgodoräkna sig värnplikts- och civilförsvarstjänstgöring överstigande 304 dagar.

I övrigt torde personalens fördelning på bidragsgrupper böra ske i anslutning till värnpliktsavlöningskungörelsens gruppering med beaktande av de civilförsvarspliktigas tjänstställning och utbildning.

Såsom jag förut anfört anser jag, att penningbidrag icke bör utgå till civilförsvarspliktig, som uppbär civilförsvarspenning.

De civilförsvarspliktigas ekonomiska och sociala förmåner höjdes år 1963 i anslutning till samtidigt genomförda förbättringar av de värnpliktigas förmåner.

I *motionerna I: 671 och II: 808 till 1963 års riksdag* föreslogs en översyn av de förmåner som utgår till civilförsvarspliktiga över värnpliktsåldern.

Motionerna behandlades av *statsutskottet*, som i sitt av riksdagen godkända *utlåtande nr 100 år 1963* anförde att, när bestämmelserna rörande ersättning till civilförsvarspliktiga infördes så sent som efter beslut av 1962 års riksdag, utskottet inte var berett att förorda en ändring av bestämmelserna. Emellertid sade utskottet sig förutsätta, att Kungl. Maj:t, därest erfarenheterna av de nya bestämmelserna skulle ge anledning därtill, skulle framlägga förslag om de ändringar som kunde vara påkallade.

Remissyttrandena

Civilförsvarsstyrelsen tillstyrker det i motionen I: 127 framförda förslaget om en översyn av bestämmelserna om avlöning m. m. till civilförsvars-

pliktiga samt uttalar, att en sådan översyn bör innefatta en undersökning av möjligheterna att med bibehållande av de för bestämmelsernas nuvarande utformning grundläggande principerna bättre anpassa vissa detaljföreskrifter till civilförsvarets behov. Styrelsen anför vidare bl. a. följande.

Styrelsen erinrar om att avlöningsbestämmelserna för de civilförsvarspliktiga ansetts utformas i överensstämmelse med motsvarande föreskrifter för de värnpliktiga samt att män och kvinnor vid tjänstgöring inom civilförsvaret skall likställas i ekonomiskt avseende. Särskilda förhållanden inom civilförsvaret skulle dock kunna föranleda och har även föranlett vissa jämkningar i förhållande till de militära ersättningsreglerna. Den väsentligaste avvikelserna torde gälla avlöningsförmånerna till personal över värnpliktsåldern. För denna har nämligen dessa förmåner anknutits till inkomstförhållandena i deras civila anställningar. Jämväl vissa andra smärre jämkningar har gjorts. Styrelsen finner för sin del att de av statsmakterna fastslagna grundläggande principerna för avlöningsbestämmelsernas utformning alltså är bärande. De särskilda förhållandena inom civilförsvaret synes emellertid enligt styrelsens mening icke ha tillräckligt beaktats. Detta gäller bl. a. vissa av de i motionerna påtalade förhållandena.

Civilförsvarsstyrelsens [föreskrifter för tillämpningen av kungörelsen om avlöning m. m. till civilförsvarspliktiga] är baserad på inom krigsmakten gällande anvisningar och praxis och — enligt gällande föreskrifter — utfärdade i samråd med försvarets civilförvaltning. Styrelsen är medveten om att föreskrifterna i här angivet hänseende i den praktiska tillämpningen — åtminstone inom civilförsvaret — kan ge mindre önskvärda resultat.

De frågeställningar motionärerna tar upp i samband med reseersättningarna är i huvudsak förknippade med resor i anslutning till den lokala utbildnings- och övningsverksamheten. Utbildningen bedrivs till övervägande del som deltidsutbildning, fördelad över ett flertal dagar. Detta medför dagliga resor till och från platsen för utbildningens bedrivande. Kursdeltagarna är i regel personer i 40-årsåldern och äldre med i allmänhet egna bilar, som de eljest regelmässigt använder vid sina förrättningar. Civilförsvarsstyrelsen finner det förstäligt om de snäva ersättningsreglerna ger upphov till irritation. Från länsstyrelserna har också i olika sammanhang omvitnats att så är förhållandet. Kursdeltagarna sägs ofta som protest icke ta ut medgiven ersättning eller anlita taxibil i stället för egen bil.

Civilförsvarsstyrelsen har från ett antal länsstyrelser begärt uppgifter om den under viss tidsperiod förekommande totala färdsträckan för resor, där ersättning för egen bil alternativt taxibil utgått med stöd av förevarande bestämmelser. Av de lämnade uppgifterna framgår att taxibil anlitas för ca en tredjedel av denna totala färdsträcka. Av uppgifterna framgår även att resorna med taxibil i genomsnitt kostat statsverket ca 40 öre per kilometer. Givetvis kan av de lämnade uppgifterna några slutsatser icke dras huruvida anlåtande av taxibil skett som protest mot ersättningsbestämmelserna eller om det skett av andra skäl, t. ex. avsaknad av egen bil. Icke heller kan man dra några säkra slutsatser om huruvida och i vilken mån en höjning av ersättningen för egen bil skulle minska frekvensen av resorna med taxibil.

I december 1963 (ändr. i febr. 1965) utfärdade Kungl. Maj:t vissa bestämmelser angående ersättning till instruktörer inom det lokala civilförsvaret.

Enligt dessa bestämmelser utgår till instruktör som använt eget motorfordon i sådant fall, där transportlägenhet icke ställts till förfogande, utan kostnadsjämförelse ersättning med 25 öre för kilometer. Jämväl övriga deltagare i lokal utbildning och övning har att färdas under i stort sett likartade förhållanden. Civilförsvarsstyrelsen finner starka skäl tala för att liknande ersättningsregler skulle gälla även för de civilförsvarspliktiga vid deltagande i lokal utbildning och övning.

Styrelsen vill i anslutning härtill emellertid anmäla att styrelsen slutit visst avtal med järnvägsstyrelsen och svenska järnvägsföreningen angående avgifter m. m. för transport på järnväg för civilförsvaret. Avtalet omfattar sådana transporter på järnväg i inländsk trafik, som utförs för civilförsvarsstyrelsen, civilförsvarssskolorna, för överståthållarämbetet och länsstyrelserna för civilförsvarsändamål samt statens signalskyddsnämnd för civilförsvarspliktiga elever vid signalskyddsskolan i Uppsala. Enligt detta avtal utgår vid resa på tjänstebiljett för civilförsvarets räkning 25 % rabatt på eljest gällande ordinarie avgifter. Styrelsen har i avtalet förbundit sig att resorna — i den mån bestämmelsen i allmänna resereglementet icke utgör hinder härför — skall företas på järnväg, såvitt detta låter sig göra utan väsentliga olägenheter från transportteknisk synpunkt eller med hänsyn till transporttid. En liberalisering av ersättningsbestämmelserna för resa med egen bil på sätt styrelsen ovan förordat kan ev. medföra ett upprivande av detta avtal.

Jämväl andra bestämmelser rörande reseersättning har vållat betydande irritation bland de civilförsvarspliktiga. Såsom exempel härpå vill styrelsen omnämna möjligheterna att utnyttja snälltåg och sovagn. Enligt bestämmelserna må snälltåg begagnas endast därest tågresan i sin helhet uppgår till minst 200 kilometer. Sovplats må användas endast i det fall kostnaden ingår i priset för befordran med fartyg eller den sammanlagda restiden utgör minst 18 timmar. Sistnämnda bestämmelser träffar särskilt dem som kallas att genomgå utbildning vid de centrala skolorna.

[Reglerna om dagavlöning åt civilförsvarspliktiga] innebär, i den utsträckning de anknyter till tjänstgöringstidens längd, att de civilförsvarspliktiga kvinnorna likaväl som de män, som av en eller annan anledning icke fullgjort sin värnpliktstjänstgöring, erhåller en lägre ersättning än dem som fullgjort nämnda tjänstgöring. Skillnaden är dock i vad gäller civilförsvarspliktiga, som ännu icke fullgjort 394 dagar, obetydlig. Större blir skillnaden för de fall att jämväl tjänstgöringspremie utgår. Längre tjänstgöringstid än 394 dagar torde dock endast undantagsvis uppkomma för civilförsvarspliktiga i värnpliktsåldern — åtminstone under fredsförhållanden. Utbetalande av tjänstgöringspremie blir därför i regel icke aktuellt.

Man synes enligt styrelsens mening icke helt kunna bortse från den ökade försvarsinsats, som viss del av befolkningen genom sin värnpliktstjänstgöring är underkastad — låt vara att övervägande delen av denna försvarsinsats sker vid relativt unga år. Några vägande skäl för en ändring av bestämmelserna i denna del synes följaktligen icke föreligga.

En kategori civilförsvarspliktiga, som civilförsvarsstyrelsen anser blivit särskilt missgynnade genom de nuvarande ersättningsbestämmelserna, är emellertid de hushållsarbetande kvinnorna över värnpliktsåldern. Till dessa utgår — såsom tidigare anförts — dagersättning med utgångspunkt från deras inkomst av förvärsarbete. Dessa kvinnor saknar emellertid i regel dylik inkomst. Följden blir att civilförsvarspenning kommer att utgå med

lägsta belopp eller 6 kronor för dag. De tillhör i regel icke heller de kategorier av civildövsvarspliktiga, till vilka utbildningspremie utgår. Jämfört med till denna kategori enligt äldre bestämmelser utgående ersättning, 20 kronor för dag under utbildning, framstår den nuvarande ersättningen såsom diskriminerande och föga ägnad att uppmuntra till en aktiv försvarsinsats.

Civildövsvarsstyrelsen har genom det anförda velat peka på några av de bestämmelser, som enligt styrelsens mening bättre borde anpassas till de inom civildövsaret rådande förhållandena.

Försvarets civildövsvaltning anför i sitt yttrande följande.

Såsom redan Kungl. civildövsvarsstyrelsen erinrat i ett i ärendet 9 mars 1965 avgivet yttrande ha avlösningsbestämmelserna för de civildövsvarspliktiga utformats i överensstämmelse med motsvarande föreskrifter för de värnpliktiga. De särskilda förhållandena inom civildövsaret ha dock föranlett vissa jämkningar i förhållande till de militära ersättningsreglerna. I förevarande sammanhang må bl. a. nämnas, att civildövsvarspliktig är berättigad till fria resor oavsett färdvägens längd medan värnpliktig åtnjuter fria resor under förutsättning, att den kortaste färdvägen mellan hemvist och inställelseplats överstiger 20 km.

För viss personal inom försvaret, för vilken avlösningsbestämmelser utformats i nära anslutning till bestämmelserna i kungörelsen om värnpliktsavlöning, ha även meddelats vissa undantagsföreskrifter, som betingats av olikheterna med de värnpliktigas tjänstgöringsförhållanden. Tid efter annan ha sålunda av sagda anledning ändringar vidtagits i bestämmelserna om förmåner åt medlemmar i frivilliga försvarsorganisationer vid viss utbildning (s. k. lägerutbildning och fritidsutbildning). I Kungl. Maj:ts brev 17 maj 1963 med bestämmelser om frivillig tjänstgöring vid krigsmakten m. m. (TLA s. 129 ff) föreskrives sålunda (under B. I) följande:

»Vid resa för deltagande i utbildningskurs av lägerupp, som pågår minst fem dagar, åtnjutes fri resa genom militär tjänstebiljett eller resekostnadsersättning enligt allmänna resereglementet, reseklass C.

Vid övriga resor åtnjutes fri resa genom militär tjänstebiljett eller resekostnadsersättning enligt allmänna resereglementet, reseklass C, för företagen färd med tåg, fartyg, spårvagn, buss eller annan bil i linjetrafik. Understiger färdvägen 150 kilometer eller, beträffande resa inom Jokkmokks och Kiruna försvarsområden, 250 kilometer äger den som anlitat annat färdmedel, i den mån färdvägen överstiger fem kilometer, erhålla ersättning härför med 20 öre per kilometer jämte särskild gottgörelse för varje medresande enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet.»

På samma sätt ha bestämmelserna om resor för hemvärnsmän — från att senast genom Kungl. Maj:ts kungörelse 5 maj 1960, nr 154, liksom bestämmelserna för den frivilliga personalen ha anknutit till den nu aktuella föreskriften i 9 § 4 mom. värnpliktsavlöningskungörelsen — omarbetats och mera anpassats till tjänstgöringsförhållandena för hemvärnsmän. I 22 § 5 punkten hemvärnskungörelsen, i lydelse enligt kungörelsen 10 maj 1963, nr 129, ha sålunda intagits bestämmelser motsvarande de nyss för den frivilliga personalen gällande.

Lika med civildövsvarsstyrelsen anser civildövsvaltningen, att den nuvarande ersättningen till de civildövsvarspliktiga för användande av egen bil är för låg, då sagda ersättning 10 öre per km ej täcker driftkostnaderna för bilen. Det av motionären framförda förslaget, att ersättning skulle utgå en-

ligt Arr, anser civilförvaltningen å andra sidan innebära en väl hög ersättning. Med tillämpning av i kungörelsen 12 december 1952, nr 780, i lydelse enligt kungörelsen 1965: 205, angivna grunder skulle nämligen härigenom utgå ersättning med 45 öre per km, vilken ersättning i sig även innesluter anskaffningskostnaderna för bilen. Det i sagda kungörelse upptagna beloppet 22 öre per km för körlängd av 1 500 mil och därutöver för budgetår, synes utgöra en lämpligare ersättning, då sagda belopp beräknats motsvara i huvudsak endast kostnaden för drivmedel. Efter sådan grund synes också **den i det föregående omnämnda, till frivilligpersonal och hemvärnsmän utgående ersättningen av 20 öre per km ha blivit bestämd.** Det i nyssnämnda kungörelse upptagna beloppet per km för körlängd av 1 500 mil och därutöver, utgjorde nämligen 20 öre fr. o. m. 1 juli 1962 intill 1 juli 1965.

Civilförvaltningen anser det skäligt att gottgörelse beredes de civilförsvarspliktiga för resor med eget fordon enligt de angivna för frivillig personal inom försvaret och hemvärnsmän gällande ersättningsbestämmelserna. Detta torde kunna ske i den formen, att föreskrifter om ersättning åt civilförsvarspliktig, som vid resor för deltagande i lokal utbildnings- och övningsverksamhet, ej kan använda allmänna färdmedel, utfärdas av Kungl. Maj:t i enlighet med av civilförvaltningen förordade grunder.

Utskottet

Enligt kungörelsen om avlöning m. m. till civilförsvarspliktiga är civilförsvarspliktig i samband med tjänstgöring berättigad till fria resor oavsett färdvägens längd. Vid fri resa skall i allmänhet tåg, fartyg, spårvagn, buss eller annan bil i linjetrafik anlitas. Om sådant färdmedel inte finns att tillgå eller anlitage därav skulle medföra oskälig tidsutdräkt med hänsyn till kommunikationsförhållandena, får annat färdmedel användas. Därvid utgår ersättning med 10 öre per kilometer eller det högre belopp vederbörande visar sig ha utgivit. För tillämpningen av dessa bestämmelser gäller föreskrifter, utfärdade av civilförsvarsstyrelsen. Bestämmelserna om dagavlöning åt civilförsvarspliktiga innebär i huvudsak följande. Till personal i värnpliktsåldern utgår penningbidrag med lägst 4 kronor för tjänstgöringsdag. Tjänstgöringspremie utgår till den som fullgjort längre sammanlagd tjänstgöring än 394 dagar. I vissa fall utgår även utbildningspremie. Personal över värnpliktsåldern uppbär civilförsvarspenning, som för varje tjänstgöringsdag utgör 0,2 procent av den civilförsvarspliktiges årsinkomst av förvärvsarbete. Även utbildningspremie kan utgå.

I motionen I: 127 anmärkes till en början att bestämmelserna om reseersättning åt civilförsvarspliktiga tolkats så, att om man kan resa till övnings- eller utbildningsplats med reguljära trafikmedel men sådana trafikmedel inte står till förfogande för hemresan, kan ersättning för resa med egen bil utgå endast för hemresan. Eftersom trafikmedlen i den reguljära trafiken ofta kan användas endast i endera riktningen, borde enligt motionärernas mening bestämmelserna ändras så, att ett mera rationellt förfarande kan tillämpas, där också hänsyn tas till den tidsförlust som uppstår, då regul-

jära trafikmedel måste användas. I motionen anmärkes vidare att regeln, att högre ersättning åt civilförsvarspliktiga, som inte uppnått 47 års ålder, utgår först efter 394 dagars tjänstgöring, har den effekten att männen på grund av tidigare fulljord värnplikt får den högre ersättningen, medan kvinnorna sällan har möjligheter att tillgodoräkna sig sådan kvalifikations-tid. Enligt motionärernas mening är det inte rimligt att jämföra en värn-pliktigs uppförringar i den undre värnpliktsåldern med en kvinnas uppförringar inom civilförsvaret i 40—47-årsåldern. Med hänvisning till det an-förda hävdar motionärerna att bestämmelserna om avlöning m. m. till civilförsvarspliktiga bör göras till föremål för en skyndsam översyn.

Även i motionen II: 394 behandlas en fråga som rör civilförsvarspliktigas resor. I motionen påtalas nämligen de ökade kostnader som uppkommer för statsverket genom att civilförsvarspliktiga vid resor till och från tjänstgöring utnyttjar taxibil, när allmänt kommunikationsmedel inte står till förfogande. Att så sker beror enligt motionären på att kostnaderna för drift av egen bil inte täcks av den ersättning, som utgår enligt gällande föreskrifter. Motio-nären menar därför att bestämmelserna i allmänna resereglementet bör göras tillämpliga i fråga om de civilförsvarspliktigas resor.

Civilförsvarsstyrelsen tillstyrker det i motionen I: 127 framförda försla-get om en översyn av bestämmelserna om avlöning m. m. till civilförsvars-pliktiga samt uttalar, att en sådan översyn bör innefatta en undersökning av möjligheterna att med bibehållande av de för bestämmelsernas nuvarande utformning grundläggande principerna bättre anpassa vissa detaljföre-skrifter till civilförsvarets behov. Försvarets civilförvaltning anser att skäl-ig gottgörelse bör beredas de civilförsvarspliktiga för resor med eget fordon och föreslår, att bestämmelser härom utformas i enlighet med vad som redan gäller för frivillig personal inom försvaret och för hemvärnsmän.

Utskottet delar den i motionen I: 127 framförda uppfattningen, att en skyndsam översyn av bestämmelserna om avlöning m. m. till civilförsvars-pliktiga är önskvärd. Vid en sådan översyn torde även den i motionen II: 394 upptagna frågan komma att behandlas. Vad utskottet sålunda anfört synes böra bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

Utskottet får således hemställa,

- 1) att riksdagen med bifall till motionen I: 127 samt i an-ledning av motionen II: 394 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva till känna vad utskottet anfört; samt
- 2) att motionen II: 394, i den mån den icke kan anses besvarad genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 26 oktober 1965

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Strand, Axel Svensson, fru Carlqvist, fru Hamrin-Thorell, herrar Lars Larsson, Erik Filip Petersson* och Hübnette;

från a n d r a kammaren: herrar Lundberg, Odhe, fröken Sandell, herrar Wiklund*, Fredriksson, Johansson i Skärstad, Ringaby och Jonsson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.